

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

**Лексико-семантичні особливості терміносистеми сучасного
корейськомовного юридичного дискурсу**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми
**«Корейська мова і література
та переклад, англійська мова»,**
Спеціальність — 035.066 Філологія
(східні мови та літератури
(переклад включно), перша – корейська),
Лідія Юріївна КЛИМ'ЮК
Науковий керівник:
асист. Оксана КІНДЖИБАЛА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

Протокол №16 від «28» травня 2025 року

завідувачка кафедри _____

д.філол.н., доц. Наталія ІСАЄВА

КИЇВ

2025

АНОТАЦІЯ

Клим'юк Л. Ю. Лексико-семантичні особливості терміносистеми сучасного корейськомовного юридичного дискурсу. — Кваліфікаційна робота освітнього рівня «бакалавр» на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації «Східні мови та літератури (включно), перша — корейська». — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2025.

Бакалаврська робота присвячена дослідженню питання лексико-семантичних особливостей терміносистеми сучасного корейськомовного юридичного дискурсу. Для успішного досягнення поставленої мети, в теоретичному розділі розглянуто поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» і класифікацію термінів у корейській мові, досліджено дискурс, специфіку юридичного дискурсу та корейськомовний юридичний дискурс. У практичному розділі розглянуто особливості термінотворення в корейському юридичному дискурсі, визначено основні лексико-семантичні типи юридичних термінів у сучасній корейській мові, досліджено проблему використання синонімічних афіксів при словотворі юридичної термінології у корейській мові, проаналізовано лексико-семантичні поля у юридичній системі та проведено частотний аналіз юридичних термінів.

Результатом аналізу стало з'ясування лексико-семантичних особливостей юридичної лексики у корейській мові, виявлення її структурної характеристики та механізмів термінотворення.

Ключові слова: *корейська мова, термін, терміносистема юридичного дискурсу, лексико-семантичні особливості.*

ABSTRACT

Klymiuk L. Y. Lexical and Semantic Features of the Terminology System of Modern Korean Legal Discourse. — Qualification work for the bachelor's degree in higher education in specialty 035 “Philology”, specialization “Oriental Languages and Literatures (translation included), Major: Korean”. — Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2025.

The bachelor's thesis is devoted to the study of lexical and semantic features of the terminology system of modern Korean-language legal discourse. In order to successfully achieve the set goal, the theoretical section discusses the concepts of “term”, “terminology” and “terminosystem”, examines the classification of terms in the Korean language, and studies discourse, the features of legal discourse and Korean-language legal discourse. The practical section examines the features of term formation in Korean legal discourse, identifies the main lexical and semantic types of legal terms in modern Korean, studies the problem of using synonymous affixes in the word formation of legal terminology in Korean, analyzes lexical and semantic fields in the legal system, and conducts a frequency analysis of legal terms.

The result of the analysis is the elucidation of lexical and semantic features of legal vocabulary in the Korean language, the identification of its structural characteristics and mechanisms of term formation.

Keywords: *Korean language, term, legal discourse terminology system, lexical and semantic features.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	7
1.1 Лексика та способи словотворення	7
1.2 Поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» у лінгвістиці	11
1.3 Класифікація термінів у корейській мові.....	17
1.4 Дискурс та специфіка юридичного дискурсу	20
1.5. Дослідження корейськомовного юридичного дискурсу	25
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОСИСТЕМИ СУЧАСНОГО КОРЕЙСЬКОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ ..	30
2.1. Лексико-семантична класифікація юридичних термінів	30
2.2 Особливості термінотворення в корейському юридичному дискурсі.....	33
2.3 Проблема використання синонімічних афіксів	41
2.4 Лексико-семантичні поля у юридичній терміносистемі	42
2.5 Частотний аналіз юридичних термінів у текстах	48
Висновки до другого розділу	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена сучасною тенденцією до глобалізації, стрімким економічним розвитком Південної Кореї та її зміцненням міжнародних зв'язків з Україною. Відповідна потреба у глибокому вивченні корейськомовної правничої лексики спричиняє необхідність правильного розуміння юридичної термінології, що є ключовою в ефективній комунікації між державами у сфері права та адекватній інтерпретації нормативно-правових актів і правових понять.

Мета дослідження. Проаналізувати лексико-семантичні особливості юридичної лексики у корейській мові, виявити її структурні характеристики та механізми термінотворення.

Основними завданнями дослідження є:

- визначити основні лексико-семантичні типи юридичних термінів у сучасній корейській мові за галуззю вживання;
- проаналізувати корейськомовні юридичні терміни за кількістю значень;
- виявити особливості термінотворення в корейському юридичному дискурсі;
- дослідити проблему використання синонімічних афіксів при словотворі юридичної термінології у корейській мові;
- проаналізувати лексико-семантичні поля у юридичній системі;
- провести частотний аналіз юридичних термінів.

Об'єктом дослідження є сучасний юридичний корейськомовної дискурс.

Предметом дослідження є лексико-семантичні характеристики юридичної терміносистеми в корейській мові.

Матеріалом дослідження слугували тлумачні, галузеві, перекладні та енциклопедичні словники, а також різного роду корейськомовні правничі тексти.

У цій роботі для отримання результатів дослідження були використані такі **методи**, як компонентний аналіз (дослідження впливу афікса на смисловий відтінок терміну), класифікація (упорядкування та тлумачення термінів),

порівняльний (виявлення відмінностей у використанні синонімічних афіксів), описовий (виявлення загальних рис терміносистеми) та історико-лінгвістичний (аналіз впливу історичних подій у Кореї на тенденції у поповненні юридичної терміносистеми).

Практичне значення цієї роботи полягає у виявленні лексико-семантичних особливостей юридичної лексики у корейській мові, її структурних характеристик та механізмів термінотворення; та відображення їх у результатах, що можуть бути використані у викладанні спеціальної юридичної корейськомовної лексики, при укладанні правничих термінологічних словників, у галузі перекладу та для підвищення ефективності міжкультурної правової комунікації між Південною Кореєю та Україною.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1 Лексика та способи словотворення

«Лексика як складна і різнопланова сукупність слів в лінгвістиці є плацдармом широкоаспектних досліджень не лише лексикології, а й інших мовних рівнів». [Громко 2024, с. 13] Іншими словами, це словниковий склад певної мови, що характеризується внутрішньою взаємопов'язаністю, цілісністю та системністю.

Компонентами лексико-семантичної системи мови є лексичні одиниці, що пов'язані між собою різними видами відношень: внутрішньослівними, парадигматичними, синтагматичними та асоціативно-дериваційними. Саме парадигматичні (вертикальні, або ж нелінійні) та синтагматичні (горизонтальні, або ж лінійні) відношення зумовлюють місце лексичної одиниці в лексичній системі мови, адже сприяють конкретизації значення використаної у контексті співрозмовником лексичної одиниці через зіставлення її із близькими одиницями. Данський мовознавець О. Есперсен у своїй праці «Філософія граматики» надав детальний опис синтагматичних відношень між лексичними одиницями. [«Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика» 2010, с. 18]

Парадигматичні, або ж нелінійні, відношення утворюються між незалежними одиницями лексичної системи у їх номінативній функції завдяки формальній чи семантичній подібності або протилежності. Їх властивості розкриваються не в контексті, а через порівняння із іншими лексичними одиницями для з'ясування їх схожих, специфічних та диференційних ознак.

Синтагматичні, або лінійні, відношення ж, навпаки, розкриваються саме через їх зв'язки із іншими лексемами у готових синтаксичних одиницях та конструкціях. Відповідно, тлумачення лексичної одиниці визначається із контексту через його позицію — місце у тексті, де реалізується значення певного слова.

Внаслідок об'єднання центральної та периферійних лексем, що належать до однієї чи кількох частин мови, пов'язаних між собою різними типами

опозицій та схожих за смыслом, предметом чи функцією, що містять спільну семантичну ознаку, утворюється лексико-семантичне поле. [Мізецька 2024, с. 275] Вперше термін «семантичне поле» було введено Г. Ібсеном у 1924 р. у його праці «Der Alte Orient und die Indogermanen», де він тлумачив його як сукупність слів зі спільним значенням, [Дашкова 2020, с.57] проте теорію семантичних полів, що пізніше набула розвитку і в працях інших мовознавців, розробив німецький лінгвіст Й. Трір на початку ХХ ст. [«Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика» 2010, с. 19] Кількість одиниць лексико-семантичного поля може сильно варіюватися у залежності від сфери. Відповідно більш досліджені людьми галузі міститимуть у собі велику кількість лексичних одиниць, тоді як менш досліджені — досить обмежену.

У межах лексико-семантичного поля лексична одиниця входить також у асоціативно-дериваційні відношення. Асоціації відіграють важливу роль в оволодінні новою лексикою, утворюючи відповідні групи довкола певного слова у свідомості людини. Водночас різні значення багатозначного слова можуть входити у різні поля, адже не є за сутністю понятійно однорідними.

Для лексико-семантичних полів характерним є виділення центру (ядра) та периферії. Усі члени поля співвідносяться з його ядерним компонентом — основним носієм значення. [Дашкова 2020, с. 57] При цьому самі елементи периферії можуть бути більшою чи меншою мірою наближеними до найчіткіше представленого у ядрі значення слова, адже характеризуються більшою індивідуальністю та нечіткістю прояву ознак поля.

Інколи розмежування центру та периферії лексико-семантичного поля є нелегкою задачею, тому виділяють три основні критерії їх розрізнення: 1) міра залученості до взаємовідношень із іншими одиницями поля та ознак, за якими вони притягуються до інших лексико-семантичних полів; 2) її сполучувальні та розрізнявальні властивості у системі; 3) частота використання у мовленні — ядерним елементам характерне постійне задіяння у процесі мовлення. Чим вищі показники — тим більше ймовірність того, що одиниця є центральною, а не

належить до периферії поля. [«Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика» 2010, с. 21]

Така поява периферійних одиниць свідчить про те, що мова є динамічною системою, всередині якої постійно виникають нові слова, адже, як зазначав німецький мовознавець Л. Вайсгербер: «Мова є не продуктом діяльності, а самою діяльністю». [Мізецька 2024, с. 274] За визначенням у енциклопедичному словнику української мови, слово — це «...найменша самостійна і вільно відтворювана в мовленні відокремленооформлена значеннєва одиниця мови, яка співвідноситься з пізнаним вичленуванням окремим елементом дійності...». [«Українська мова: Енциклопедія» 2004, с. 612]

Як правило, існують дві причини для утворення нової лексики: семантична, тобто потреба в новій номінації, та стилістична — потреба у слові відповідного емоційного забарвлення. [Ускова, Карабітська, Ель Кассем 2024, с. 260] Словотворення виконує кілька взаємозалежних функцій: породження похідних, розбудови лексичного складу мови, зв'язку між частинами мови і класифікаційно-пізнавальної діяльності людини. [Сільнича, Коваленко 2012, с. 235]

Залежно від того, які словотворчі засоби використовуються (чи не використовуються) при утворенні нового слова, розрізняють морфологічний, синтаксичний, лексико-синтаксичний, морфолого-синтаксичний та лексико-семантичний способи, а також запозичення іншомовних слів.

До морфологічних способів словотворення належать усі способи творення простих слів за допомогою додавання або ж відкидання афіксальних морфем та редуплікації, тобто повторення основи або частини слова, а також утворення складних та складноскорочених слів, аббревіатур. У свою чергу афіксальний морфологічний спосіб поділяється на суфіксальний, префіксальний, суфіксально-префіксальний та безафіксний.

Словотвірні морфеми не можуть вживатися самостійно і функціонують лише як частина слова, хоча існують випадки, коли ці одиниці відділяються та лексикалізуються, тобто поводяться як окремі повноцінні слова, із ціллю

вираження узагальнення словотвірного значення цієї одиниці. Інколи їх цілеспрямовано нагромаджують у межах одного тексту задля створення певного ефекту. [Грещук 2019, с. 44]

Синтаксичний спосіб словотворення полягає у формуванні нових слів за допомогою об'єднання словосполучень. Такий вид термінотворення (통사적 합성법) є особливо продуктивним у корейській мові.

Лексико-синтаксичний полягає в утворенні нових слів шляхом злиття словосполучення в одну лексичну одиницю. Перевагою цього способу словотвору є спрощення складних словосполук, що зумовлює компактність новоутвореного терміну зберігаючи його значення.

Морфолого-синтаксичний спосіб утворює нові слова за допомогою перенесення слова із однієї частини мови в іншу, що супроводжується зміною граматичної категорії слова і його відповідної граматичної ролі в реченні.

Запозичення іншомовних слів полягає у введенні — зазвичай без значних змін — у мову слів, що належать до лексичного складу іншої мови. Основними видами запозичень є: 1) калькування, тобто дослівний переклад іншомовного слова без зміни його форми та змісту; 2) транслітерація — запозичення слова зі збереженням його звукової форми через алфавіт мови-реципієнта; 3) адаптація, що полягає у пристосуванні запозиченого слова до норм мови, що запозичує; 4) гібридна — одночасне використання елементів як іншої мови, так і власної.

Лексико-семантичний спосіб словотворення — неморфологічний тип словотворення, за якого нова лексема утворюється не за допомогою додавання афіксів, а завдяки зміні плану змісту існуючої лексеми — розщепленні значень, переосмисленні або актуалізації прихованих сем. [Баранова 2024, с. 64] Інакше кажучи, нове значення утворюється без додавання морфологічних часток, а лише завдяки семантичному перенесенню. Відповідно звукова форма слова залишається незмінною, а новоутворене слово стає семантично похідним від багатозначного слова, що розщеплюється, утворюючи нове метафоричне значення для опису спеціалізованого поняття. Таким чином, довкола

центрального значення слова, що вважається головним, виникає периферія з нових омонімів. [Денисовець 2022, с. 37]

Лексико-семантичний спосіб словотворення є природним, систематичним та доволі розповсюдженим механізмом збагачення лексичного складу мови. [Титаренко 2016, с. 119]

1.2 Поняття «термін», «термінологія» та «терміносистема» у лінгвістиці

Відповідно до визначення у словнику української мови, термінологія (від лат. *terminus* «розмежування» та грец. *logos* «доктрина») — це сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або ж сукупність усіх термінів даної мови.

Кандидатка філологічних наук Л. О. Симоненко тлумачить термінологію як «сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки, техніки та мистецтва, які вживаються у сфері професійного спілкування та втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини». [Книшенко 2014, с. 57]

Термінологія — це велика складова словникового запасу мови, що є особливо важливою для окремих спеціальних галузей застосування як засіб реалізації набутих у конкретній сфері знань.

Разом із наукою, що швидко розвивається, зростає потреба і у виникненні відповідних слів для позначення нових понять. Дослідники стверджують, що темпи зростання спеціальної лексики перевищують темпи утворення загальноживаних слів, тож наразі кількість термінологічних одиниць переважає обсяг повсякденної лексики. Таке багатство терміносистем є одним із свідчень про наукові досягнення у певній галузі та можливість оперування відповідною фаховою лексикою в інституційному дискурсі. Термінологічна лексика не лише зберігає в собі уже існуючі спеціальні поняття, але й сприяє подальшому розвитку та опису нових проблем, що постануть перед фахівцями у майбутньому, та їх вирішень. [Томіленко 2015, с. 33-34] Саме термінологія є тією ланкою, що утворює зв'язок між наукою та мовою, адже упорядковує раніше накопичені знання у словесній формі.

Незважаючи на велику кількість термінологічної лексики, саме поняття «термін» не має єдиного погодженого визначення, адже кожен мовознавець дає власне трактування цьому слову. До прикладу, у одній із книг колективної праці «Сучасна українська літературна мова» за загальною редакцією І. К. Білодіда, термін тлумачать як «спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання — науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо». [«Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» 1973, с. 158] Автори також наголошують на важливості однозначності трактування терміну всередині однієї термінологічної системи. Проте деякі слова можуть водночас відігравати роль нетермінологічної лексики, що призводить до утворення додаткових значень, а інколи й полісемічності лексеми.

Інші вчені притримуються схожого погляду: на їх думку, «термін» слід тлумачити як мовну одиницю, що використовується для вираження понять у спеціальних галузях, частину лексичної системи природної мови, що допомагає зберегти та передати накопичені людством знання.

Український мовознавець О. Д. Пономарів у підручнику «Стилістика сучасної української мови» запропонував власне тлумачення терміна, визначивши його як «одиницю історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови і підпорядковується її законам». [Пономарів 2000, с. 91] Він зазначає, що значна відмінність термінологічної одиниці від загальноновживаного слова постає у логічно вичерпній, точній передачі змісту певного поняття терміном. Для коректного розуміння та подальшого оперування терміном існує його дефініція, що характеризується точністю та логічністю, адже має забезпечувати однакове сприйняття усіма носями мови.

Тоді як деякі лінгвісти визначають термін як особливе слово, інші притримуються протилежної позиції: на їх думку, це всього лиш слова, що виконують особливі функції.

Деякі також стверджують, що термінам властива однозначність, відсутність синонімів та омонімів, проте це не завжди відповідає дійсності.

Узагальнивши вищезгадані визначення, можна дійти до висновку, що термін — це слово або словосполучення, що позначає чітке спеціальне поняття у будь-якій галузі. Ключовими характеристиками терміну вважаються системність, точність та наявність дефініції — точного наукового визначення. [Нечипоренко 2024, с. 11] У корейській мові така системність проявляється через однотипність їх оформлення в межах певної терміносистеми: до прикладу, суфіксальна морфема ієрогліфічного походження «학» («вчення») стабільно використовується для позначення галузі науки («언어학» — «лінгвістика», «문학» — «література» і так далі). [Пак 2024, с. 92] В останніх наукових дослідженнях почали виділяти також такі риси як сучасність, милозвучність, стабільність та ін.

Хоча термінам властива значною мірою приналежність до іменників, інші частини мови — прикметники, дієслова, прислівники — також мають здатність виступати в якості термінів.

Початково роль термінів займали загальноживані побутові слова, адже із процесом пізнання світу виникала потреба у відповідних назвах для нових понять — джерелами для них ставали оточуючі предмети. На сучасному ж етапі розвитку науки терміни виникають шляхом використання готових іншомовних лексем, морфологічного словотвору та термінологізації — перетворення слів або словосполучень у терміни. Загальноживаній лексиці характерна участь у формуванні нової термінології, у той час як термінам властиве протилежне явище — перетворення у слова повсякденного вжитку.

Коли термін виконує свою основну функцію, а тобто — називає певне поняття галузі, він виступає у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому та діловому стилях. Проте, коли вони вживаються за межами цих стилів — до прикладу, у художній літературі — вони набувають додаткових емоційно забарвлених значень, що за своєю природою не властиві терміну як чітко окресленому технічному поняттю. [«Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» 1973, с. 160]

Спеціальні терміни кожної галузі утворюють власні впорядковані системи, що є провідним елементом для професійної комунікації у різноманітних сферах та слугують для мовленнєвого відтворення знань. Проте не всі терміни належать винятково до однієї терміносистеми: деякі із них відносяться водночас до двох або більше сфер, або ж навіть є спільними для всіх наукових галузей.

Загальнонаукові терміни є важливим складником термінологічної лексики цілої мови, адже слугують основою для багатьох понять у межах різних наук і є зрозумілими для фахівців будь-якої галузі. До прикладу, до таких термінів належать такі лексичні одиниці як система, закон, аналіз, теорія та багато інших. Проте, у межах кожної окремої терміносистеми, вони можуть конкретизуватися.

Міжгалузевим терміни — це поняття і концепції, що можуть використовуватися як у споріднених, так і у віддалених галузях. Вони можуть набувати як різного значення залежно від сфери їх застосування, так і ідентичного, що використовується водночас у кількох галузях. При цьому у кожній окремі галузі значення терміна все ще залишається однозначним, семантично відмежованим від інших його значень. До прикладу, термін «звук» є спільним для фізики, музики та лінгвістики, при цьому кожна галузь досліджує свій окремий аспект звуку як явища. При використанні міжгалузевих термінів важливо брати до уваги можливу багатозначність, що може повністю змінити зміст за відсутності уточнення конкретного тлумачення лексеми у даному контексті.

Вузькоспеціальні терміни — це слова та словосполучення, що відображають специфіку конкретної сфери використання та можуть потребувати тлумачення.

До прикладів вузькоспеціальних лінгвістичних термінів належать: антонім, синонім, односкладне речення та багато іншого.

Існує також поділ термінів за їх мовною формою, тобто за зрозумілістю поняття без потреби додаткового тлумачення слова: 1) повністю мотивовані, тобто такі, значення яких є доступним та однозначним; 2) частково мотивовані; 3) немотивовані, тобто такі, походження яких є неочевидними.

У порівнянні із нетермінологічною, термінологічну лексику властива чітка тенденція запозичення слів із інших мов. Відповідно терміни за походженням діляться на запозичені та питомі. Останні ж, у свою чергу, діляться на непохідні — ті, що були присутні у мові здавна або ж набули термінологічно значення із часом — та похідні, що утворилися пізніше.

Різні лінгвісти робили власні спроби розподілу термінології за галузями, але так і не прийшли консенсусу в цьому питанні. Існує класифікація на: 1) наукові; 2) технічні та виробничі; 3) управлінські; 4) культурні та спортивні. Науковим характерний у першу чергу зв'язок із певним поняттям, тоді як іншим — із предметом, що називається, що зумовлює їх схожість зі словами загального вжитку.

Відповідно до іншої теорії, термінологія має такі чотири типи: 1) суспільно-політичний, до якої належать політологія, право, психологія, економіка та багато ін.; 2) мистецький, що включає музику, образотворче мистецтво, літературознавство та ін.; 3) науковий, що охоплює математику, фізику, хімію, географію, біологію та ін.; 4) технічний, що включає в себе електротехніку, машинобудування, гірничу справу та інші галузі техніки і виробництва.

Український мовознавець В. М. Русанівський також висунув свою категоризацію термінологічної лексики: 1) наукові; 2) суспільно-політичні; 3) суспільно-економічні; 4) юридичні. [Томіленко 2015, с. 21]

Суспільно-політичній термінології характерна певна особливість, що відрізняє її від інших термінів: їй менш властива стильова закріпленість. Активна участь народної маси в політичному житті країни зумовлює поступовий перехід

деяких спеціальних слів до побутової лексики. Водночас саме термінологізація деяких загальноживаних слів із різних семантичних груп і привела до появи чималої кількості суспільно-політичних термінів: назви понять часу, приміщень, якості, дій, процесів та інших предметів стали частиною термінологічних систем різних галузей. [«Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» 1973, с. 160-161]

Термінологічна лексика, як і будь-яка інша, підпорядковується словотвірним законам мови. Проте у термінів цей процес відбувається дещо складніше, ніж у загальноживаних слів: окрім простого використання одного із способів словотворення, необхідне ще й формулювання дефініції, що розкриватиме суть новоутвореної лексики. Українські вчені також наголошують на властивому для термінотворення навмисному придумуванню нових лексем на противагу загальноживаній лексиці, що просто «з'являється», а функції відповідних термінотвірчих морфем є ширшими, адже використовуються для класифікації понять. [Томіленко 2015, с. 83-84]

Центральне місце у термінотворенні, як і в утворенні будь-якої іншої лексики, посідає морфологічний спосіб, проте морфологічному термінотворенню характерні власні унікальні ознаки: значно ширше використання власних назв у якості похідних основ, а також, у рівній мірі, активне застосування усіх можливих способів словотворення. [Томіленко 2015, с. 86]

Лексико-семантичний спосіб термінотворення являє собою використання вже існуючого слова з іншої лексичної підсистеми для утворення нового терміну. Іншими словами, семантичне розширення загальноживаних слів для використання їх у якості спеціальної лексики. При цьому слово, що стало терміном, не змінює кардинально своє значення, адже початково містило в собі певний асоціативний зв'язок зі строго визначеним науковим поняттям, що стало його доповнювати. Саме лексико-семантичний спосіб був одним із перших прийомів утворення термінів. Його перевагою вважаються «стислість, влучність, дохідливість», що є дуже бажаними якостями для спеціальної лексики.

Глобальний активний розвиток науки, що являє собою загальнолюдське надбання, спричинив значне запозичення термінів, що є ще одним поширеним способом розширення терміносистеми мови. Одним із чинників, що призводять до виникнення запозичень, є потреба у заповненні номінативних лакун. Водночас негативною стороною такого способу термінотворення є можлива втрата асоціативного зв'язку, який був властивий цьому терміну в мові, із якої його запозичили, що у свою чергу створює складність у швидкому розпізнаванні значення лексеми. [Томіленко 2015, с. 136]

1.3 Класифікація термінів у корейській мові

Змінивши свою зовнішню політику, Корея, що донедавна була на шляху ізолюваності від інших держав, відкрила свої кордони, що, у свою чергу, посприяло і розвитку науки. Ця тенденція спричинила і відповідну негайну потребу у створенні корейськомовних відповідників професійної лексики, що уможливило б подальший розвиток науки в Кореї на основі уже розвиненої бази іноземних дослідників. [Шестакова 2021, с. 61]

У своїй праці про корейську термінологію дослідник Ом Тегьон визначив її теоретичну основу особливої предметної області вживання, що пояснює різні поняття галузі. [엄태경 2019, с. 1]

З точки зору дериватології, корейська мова характеризується високою словотворчою (у тому числі — термінотворчою) продуктивністю, адже містить багато відповідних дериваційних одиниць. Хоча сучасні корейські лінгвісти проводили статистичний аналіз із ціллю визначити типові для сучасного корейськомовного термінотворення способів, їх дослідження зосереджувалося винятково на термінах точних наук. Загалом становлення стандартів та правил термінологічних систем у корейській мові відбулося досить пізно, а у деяких сферах не відбулася ще й досі. Відбором, класифікацією та стандартизацією термінології займається Міністерство культури, спорту та туризму Республіки Корея, тоді як за самі закони термінотворення та їх зміни відповідає наукова спільнота. [Шестакова. 2020, с. 111-112]

Серед інших питань функціонування корейськомовної професійної лексики проблемою термінологічної класифікації займався науковець Чхе Сокду (최석두). Шін Хісам (신희삼) запропонував свій спосіб лексичної класифікації корейськомовних термінів — як китайського (한자어), так і власне корейського (고유어) походження — на похідні та складені. [Шестакова 2021, с. 61]

Відповідно до класифікації Нам Гішіма (남기심) та Ко Йонгина (고영근), корейськомовні терміни за способом словотвору (조어법) поділяються на складні (복합어), тобто ті, що містять у собі більше однієї основи або основу та один чи кілька афіксів, та прості (단일어). Основою у корейській мові вважаються самостійні морфеми (자립형태소), що несуть у собі повне лексичне значення, тоді як афікси — це залежні морфеми (의존형태소), що за природою не є окремими повноцінними словами. Афікси можуть виконувати роль суфіксів (접두사) або ж префіксів (접미사) залежно від свого розміщення у новоутвореному слові. [Шестакова 2021, с. 61]

Продуктивність утворення похідних слів можна розглядати з двох точок зору: кількісної (양적 생산성) та якісної (질적 생산성), за якої продуктивним вважається той афікс, що здатний синхронно утворювати нові слова. Однак кількісний метод вимірювання продуктивності мав неоднозначні критерії визначення того, яка кількість похідних повинна утворюватися, щоб афікс вважався продуктивним [송철의 2001, с. 4-5]

Складні слова поділяються на похідні (파생어), тобто ті, що утворилися шляхом приєднання афіксів (у корейській — виключно префіксальних або

суфіксальних) до основи; та складені (합성어), що утворилися шляхом складання двох та більше основ. Мовознавець Рю Хедо (류해도) виділив також такі типи як контамінацію (혼성어) — поєднання двох слів або коренів, за якого скорочення та поєднання відбуваються одночасно; та аббревіацію (축약어) — скорочення слова або фрази до простішого та короткшого. [Шестакова 2021, с. 10]

Найпоширенішим способом утворення нових слів у корейській мові є похідний із використанням морфем ієрогліфічного походження. [한민 2020, с. 39] Ханча відіграє важливу роль у корейськомовному термінотворенні, адже їй властиві важливі термінотворчі риси — продуктивність та стислість. Однак існує і негативна для мотивованості терміну сторона такого способу: однакове читання створює омонімічність, що є небажаною для професійної лексики. [Шестакова 2021, с. 62] Крім того, труднощі виникають при спробі віднесення двоскладового терміну китайського походження до конкретної підкатегорії складних слів, адже не завжди зрозумілим є те, можна вважати його складові самостійними основами чи одна із них лише виконує роль словотворчої морфеми.

Деякі мовознавці вважають, що всі морфеми ієрогліфічного походження слід відносити до повних, проте не всі науковці притримуються такої думки. До прикладу, Сон Чхольий та Но Мьонхі наголошують, що, відповідно до теорії поділу морфем, існують незалежні — ті, що можуть вживатися у реченні самостійно, не зважаючи на інші морфеми — та залежні, що, відповідно, не мають такої властивості. [Шестакова 2021, с. 62]

У своїй праці «The Study of Language» шотландсько-американський мовознавець Джордж Юл ділить морфеми на два типи: дериваційні, що відповідають опису афіксів у аглютинативних мовах (тих, де граматичні форми утворюються приєднанням афіксів до незмінюваних основ слів), та флективні, що використовуються у флективних мовах (тих, де граматичні форми утворюються через словозміну).

Більшість морфем китайського походження, не зважаючи на наявність лексичного значення, вважається залежною. Крім того, для деяких із них існують обмеження в розташуванні у слові, що говорить про їх очевидну префіксальну або ж суфіксальну природу.

Та терміни діляться не лише за способом словотвору, а й кількістю компонентів, що входять до їх складу. Переважна більшість складається із двох слів, хоча у деяких галузях (до прикладу, історія) переважна кількість містить лише одне слово, а у інших (до прикладу, математика) — три, що є радше рідкістю. [엄태경 2019, с. 100-101]

1.4 Дискурс та специфіка юридичного дискурсу

Дискурс (від лат. *discursus* — промова, розмова на тему чогось; початково — бігання, колобїг) — багатозначний полідисциплінарний термін, для визначення якого існує чимало дефініцій.

За А. П. Загнітком, дискурс — це «комунікативна подія, що може бути описана або як послідовність пов'язаних один з одним мовленнєвих актів (або висловлень), або як певна послідовність речень, що складають основу такого опису (тобто предикацій; в англо-американській традиції клауз)» [Загнітко 2012, с. 206].

А. П. Маритнюк тлумачить цей термін як «ситуативно обумовлена інтерсуб'єктна мовленнєво-розумова діяльність, спрямована на взаємну орієнтацію у життєвому просторі на основі надання мовній формі семіотичної значущості» [Маритнюк 2012, с. 11].

В. С. Лісовий визначає дискурс як «термін філософії та гуманітарних досліджень, з допомогою якого позначають аргументоване усне чи письмове обговорення будь-якої теми, в якому предметом дискусії стають і самі способи аргументації; також це будь-яке мовлення, розмова, дискусія, особливості яких характеризують мовця». [Лісовий 2007]

Найпростішим ж визначенням терміну є «єдність мовлення та ситуації, в якій воно відбувається».

Отже, саме слово «дискурс» як поняття широко використовується не лише у межах мовознавства, а й у багатьох інших гуманітарних науках, таких як літературознавство, соціологія, антропологія, етнографія, філолософія, політологія та ін. Однак змістовне охоплення терміна залежить від сфери його використання. І навіть у межах лінгвістики поняття використовується дуже широко, варіюючись відповідно до предмета дослідження.

У лінгвістику слово «дискурс» було введено відносно нещодавно, у 1952 р., американським мовознавцем-структуралістом, професором Зеллігом Гаррісом, [Томчаковська 2021, с. 116] що вперше використав його як лінгвістичний термін у своїй ст. «Discourse Analysis» для аналізу тексту реклами саме в соціокультурному контексті ситуації, розглядаючи дискурс як надфразову єдність.

Проте, як і властиво мові, використання терміну змінювалося протягом часу, а у різних науковців виникало різне трактування і, відповідно, різне вживання цього поняття. У французькій лінгвістиці слово «дискурс» стало ототожнюватися із мовою та мовленням, а у 1970-х воно набуло синонімічного значенні до функціонального стилю. Надалі цей термін починає набирати смислового відтінку тексту, групи висловлювань, проте наприкінці 1970-х – початку 1980-х рр. ця тенденція знову змінюється, а поняття «текст» і «дискурс» поступово диференціюються. Термін «текст» починає набирати відтінку фіксованого об'єкту, а «дискурс» — процесу його реалізації в конкретних ментальних та прагматичних обставинах.

Еміль Бенвеніст, французький мовознавець, був одним із перших, хто використав термін «дискурс» у дещо іншому значенні, надавши йому нове тлумачення: мовлення, що стає невід'ємною частиною мовця. Він розглядає висловлення як невідривне від адресанта, адресата та відповідного впливу на співрозмовника, якого мовець намагається досягнути в процесі мовлення [Ситник 2020, с. 123].

Однак, у 1960-х рр., Мішель Фуко пропонує геть інше визначення, стверджуючи, що дискурс — це ніщо інше, як сукупність висловлювань у

межах однієї системи. Іншими словами, специфічні знання, що властиві кожній окремій науці та функціонують всередині неї як одна цілісна взаємопов'язана формація.

Британський вчений Гай Кук висловлює зовсім інше бачення дискурсу. За його теорією, мова ділиться на абстрактну форму, що призначена для вивчення її правил, та зв'язний засіб передачі інформації, що якраз і являє собою дискурс. Різниця між цими двома типами залежить не так від самого змісту уривку, як від його використання та сприйняття. Він також вважає, що до дискурсу може належати будь-що від промови до роману чи судової справи. Гай Кук також наголошує на тому, що дискурс потребує трьох видів контексту: текстуального, соціального та психологічного.

Проте тлумачення дискурсу як складної комунікативної події, що включає в себе не лише текст, а й екстралінгвістичні чинники, яке виникло у 80-90-х рр. ХХ ст., стає провідним.

Із появою нового терміну у мовознавстві, виникає і відповідна проблема спеціальних методів його дослідження. Тьон Адріанус ван Дейк, нідерландський лінгвіст, пропонує одну з найвідоміших програм вивчення історії терміну. На його думку, еволюцію розвитку поняття «дискурс» потрібно починати досліджувати із витоків його використання у первинному значенні: з античних трактатів з риторики та етики, де слово «дискурс» несло в собі значення бесід учених.

Дискурсологія — мовознавча дисципліна про дискурс, що сформувалася у 1970-1980-х рр. Вона досліджує текстові, соціальні та психологічні виміри дискурсу й тісно пов'язана з такими галузями, як комунікативна лінгвістика, соціолінгвістика, соціальна психологія та лінгвістика тексту. [Томашенко 2023, с. 9]

В. І. Карасик стверджує, що аналіз дискурсу потрібно здійснювати не лише в межах однієї дисципліни, а у повноцінній взаємодії різних сфер досліджень: лінгвістики, психології, соціології, стилістики, філософії, етнографії та семіотичного напрямку літературознавства. У межах дискурсу він водночас

виділяє два основних види: особистісно та статусно орієнтований. Першому характерна наявність певної попередньої близькості співрозмовників, тоді як другий являє собою діалог представників певного соціального інституту. Особистісний дискурс він поділяє на ще два різновиди: побутовий, що охоплює повсякденні теми та характеризується певною лаконічністю, та буттєвий, який розкриває внутрішній світ людини через центральну тему, що являє собою не буденність, а глибші філософські проблеми. На противагу їм, статусно орієнтований дискурс, або ж інституційний, відбувається в рамках установлених статусно-рольових відносин. [Томчаковська 2021, с. 119] Науковець виділяє чимало підтипів інституційного дискурсу, серед яких: політичний, військовий, діловий, науковий, юридичний та багато інших.

Кожному дискурсу властива своя специфіка, що виражається у його меті та різнить за ціллю та учасниками мовленнєвого процесу. Водночас протилежним сторонам діалогу можуть бути властиві різні якості та фіксовані правила поведінки. Отже, статусно орієнтований дискурс базується на попередньо встановлених нормах спілкування у межах певної соціальної ситуації. Основою інституційного дискурсу завжди є певний установлений порядок дій, що, залежно від сфери реалізації, може мати більші, менші або ж узагалі відсутні допустимі відхилення.

Юридичний дискурс — це динамічний процес інтерпретації та застосування тексту права на практиці. Йому характерна чітка визначеність мети, учасників та процедури перебігу мовленнєвої ситуації, а самому праву — обов'язковість дотримання кожним громадянином закріплених правил поведінки. Між юридичними термінами, що є тісно взаємопов'язаними у межах юридичного дискурсу, існує ряд міжпонятійних зв'язків: узгодження, підпорядкування, взаємозалежність та ін.

Н. Є. Коваль визначає, що юридичний дискурс може існувати у різноманітних правничих ситуаціях: 1) судові слухання; 2) консультації з адвокатом; 3) усні допити свідків; 4) законодавчі акти; 5) судові протоколи та рішення. Юридична сфера включає в себе широке коло явищ: 1) юридичні

об'єднання та спільноти; 2) правові інститути та суб'єкти; 3) нормативні системи, правові традиції; 4) методи та засоби юридичної діяльності; 5) правнича етика та культура. Усі елементи юридичної сфери пов'язані з дискурсом, проявляючись, передаючись чи реалізуючись у ньому. Вони можуть грати роль як провідної теми, так і елементу контексту мовленнєвої ситуації. Вона виділяє кілька типів юридичного дискурсу: 1) законодавчий; 2) усний судовий; 3) письмово судовий; 4) освітньо-правовий; 5) адвокат-клієнт. [Коваль 2014, с. 70]

Юридичний дискурс визначається передусім комунікативною ситуацією, що виникає в межах юридичної сфери, а також екстралінгвістичними чинниками, які формують його характерні мовні особливості. Комунікативна мета кожного різновиду юридичного дискурсу зумовлюється саме ситуацією, у якій відбувається спілкування. Щоб точніше змодельовати певний тип юридичного дискурсу, важливо враховувати цілі, інтереси, наміри учасників комунікації, а також їхні соціальні ролі, статус і позиції.

Юридичний дискурс — це складна система мовних засобів — лексичних, граматичних і синтаксичних — що сприяє реалізації завдань та цілей правової комунікації, охоплює спеціальну лексику та характеризується особливими юридичними категоріями. Крім того, йому властиве утворення великої кількості стійких словосполучень та складних слів на основі одного терміну: до прикладу, термін «право» слугує основою для утворення складного слова «правопорушення».

Юридичному термінотворенню характерні також дві протилежні тенденції, одна з яких полягає у створенні нових термінів-слів, що сприяє економії мовних засобів, а інший ж навпаки — у збільшенні довжини словосполучень із ціллю уточнення їх значення. [Деркач 2023, с. 14]

Юридичному дискурсу та його учасником притаманні певні особливості, що відрізняють їх від інших дискурсів та їх комунікантів: 1) адресат — це водночас узагальнене коло осіб та кожен громадянин держави; 2) задля ефективної комунікації обов'язкове знання права та володіння правовою мовою; 3) тексти мають бути зрозумілими, логічними та доступними, адже орієнтовані

на всіх громадян. Знання теми, наміри учасників та їх ставлення до змісту юридичного документа відіграють важливу роль у реалізації правової комунікації. Екстралінгвістичні чинники у свою чергу впливають на сприйняття відповідних текстів, тому, говорячи про юридичний дискурс, важливо брати до уваги рівень освіти адресата, його юридичну грамотність, здатність до правового аналізу та адаптації до соціальних змін.

Комплекс засобів, що застосовується при написанні юридичних текстів, сприяє точній передачі інформації реципієнту, кожному дорослому громадянину країни.

Отже, юридичний дискурс, як різновид інституційного дискурсу, передбачає наявність чіткої мети, стабільних ролей комунікантів та структурованої мовленнєвої взаємодії. [Кобякова 2008, с. 36] Він не лише передає інформацію, а й формує соціально-прагматичну позицію автора. Основними його учасниками є фахівець-юрист (автор повідомлення) і громадянин (реципієнт), що його сприймає й інтерпретує. Центром дискурсу виступає текст юридичного документа, який реалізує низку функцій: інформативну, аналітичну, оціночну, впливову і прогностичну, що виражаються як прямо, так і опосередковано.

1.5. Дослідження корейськомовного юридичного дискурсу

Як було зазначено вище, завдяки новоотриманому доступу до знань іноземних колег, ХХ ст. для Південної Кореї був періодом швидкого розвитку всіх галузей науки — і право не було винятком. Тим не менше, цей розвиток характеризувався безсистемністю і невпорядкованістю.

На сьогодні так звана «зміна парадигми» відбувається майже в кожній галузі. Історично юридичний дискурс (법률 담론) часто був особливо сильним у такі періоди. Закон стає причиною цих змін і водночас сам їх зазнає. Ці трансформації у суспільстві, спричинені соціальними, політичними чи економічними рухами, зумовлюють закономірну реакцію на них у межах юридичного дискурсу, адже він повинен відповідати сучасному стану речей.

До прикладу, у 1950-х рр., у складний для Кореї історичний період, прийняття та виконання законів були пріоритетним для підтримки національного порядку. Саме тоді були оприлюднені закони для повоєнної національної відбудови. На тлі буму засобів масової інформації, журнали, у тому числі розважальні, різними способами організували юридичний дискурс, намагаючись популяризувати закон серед читачів. У ті роки правовий дискурс у популярних газетах обговорювався як частина дискурсу націоналізації, ключовими для якої були демократична політика, заснована на верховенстві права, та встановлення концепції права як основи держави. Популяризація права та народження правових суб'єктів були одним із чинників, що уможливили Квітневу революцію 1960 р. — повстання проти авторитаризму тогочасного президента Лі Синмана (이승만), подолавши опір політичної влади, та відігравши роль практичного дискурсу, який становив предмет революції. [홍순애 2023, с. 353-354]

Крім того, законодавство відіграло значну роль у моделі індустріалізації Кореї колишнього президента Пак Чонхі (박정희) через концентрацію капіталу та соціальний контроль. Верховна рада національної відбудови, яка на той час була надзвичайним законодавчим органом, протягом двох з половиною років ухвалила понад тисячу законів. [박은정 2024, с. 8-9]

Право стало майже єдиною універсальною нормою, що, після послаблення позиції релігії, традицій та сімейної ієрархії, забезпечує підтримку соціального порядку, раціональної організації, контролю та інтеграції. Реагуючи на різкі зміни в суспільстві, законодавство також змінюється, опираючись на цінності сучасної людини. Проте розрив між цілями закону та реальністю є недопустимим, адже хибна надія, що не оправдовує себе із часом, призводить до розчарування та гніву народу.

У ХХ ст., коли домінував правовий позитивізм, вчені-юристи намагалися визначити межі між правовою сферою та іншими галузями з наміром виділити

право як окрему незалежну теоретичну дисципліну, проте зараз прослідковується протилежна тенденція — перехід від так званого «обмежувального права» до «екстенсивного права». [박은정 2024, с. 12]

Соціальні проблеми нашого часу об'єднують у собі сфери, що раніше вважалися диференційованими, тож потребують комплексного підходу до вирішення. Відповідно, і в праві раціональність тепер може бути досягнута лише через «перетин» з мораллю, політикою, економікою тощо, що призвело до розквіту відповідних «межованих» галузей. Сфера юридичної дискусії значно розширилася з кінця ХХ ст. Сучасний перехідний період, у якому юридичний дискурс посилюється і в якому в правову сферу проникає більше суперечливих і невизначених елементів, вимагає роздумів як над «межами права», так і над «потенціалом права».

Закон здається незмінним, але це не так — радше навпаки: він природно схильний до впливу тих, хто при владі. Таку постійна вразливість права зумовлює мінливий та напружений характер, який неможливо повністю опанувати. Очікується, що розвиток науки та техніки призведуть до змін у правовій системі, а вони — до 4-ї промислової революції. [정채연 2017, с. 1]

Сучасна корейськомовна юридична термінологія містить у собі ряд характерних рис, що зумовлюються екстра- (властивості права, історичний та соціо-культурний розвиток Кореї) та внутрішньолінгвістичними (сучасні лексичні та словотворчі тенденції у корейській) факторами. [Деркач 2023, с. 15]

Наразі проглядаються тенденція до запозичень термінів (외래어). Серед них виділяють основні: 1) семантичні — запозичені слова та словосполучки формуються згідно із правилами мови-реципієнта; 2) графічні — запозичені терміни зберігають своє оригінальне написання; 3) фонетичні — зберігають оригінальне звучання. Останній тип запозичень є не надто поширеним, адже корейськомовний юридичний дискурс схильний до використання сино-корейської лексики для заповнення лакун. Проте не всі запозичені терміни

складються винятково із іншомовної частини: до запозиченої самостійної морфеми може приєднуватися також і корейська афіксальна морфема. До прикладу, словотворча одиниця «-법» може приєднуватися до запозичених термінів і утворювати так звані гібриди («로마법» — «римське право»). [Деркач 2023, с. 15]

Висновки до першого розділу

Лексика — це системна, внутрішньо організована сукупність слів певної мови, компоненти якої вступають у різні відношення, які і визначають значення слів у мовленні. На основі подібності значень і функцій лексеми утворюють лексико-семантичні поля — структури зі спільною семантичною ознакою, що мають центральні та периферійні компоненти. Словотвір відіграє ключову роль у збагаченні лексики. Розрізняють морфологічний, синтаксичний, лексико-синтаксичний, морфолого-синтаксичний, запозичення та лексико-семантичний способи словотвору.

Термінологія — це впорядкована система термінів — слів або словосполучень, що дають точне визначення поняттю певної галузі. Термінологія формує зв'язок між наукою і мовою, фіксує результати пізнавальної діяльності. Саме завдяки їй можлива професійна комунікація. Вона поділяється за сферою вживання, обсягом, мовною формою та походженням. З розвитком науки потреба в нових термінах постійно зростає, і термінологічна лексика нерідко перевищує обсяг загальноновживаної.

Із відкриттям Кореї до зовнішнього світу виникла нагальна потреба в адаптації й створенні корейськомовної термінології. Корейські терміни класифікують за походженням (китайського, власне корейського та запозичення), морфологічною структурою (просі і складні) та словотворчою структурою (похідні, складені, контаміновані, аббревіатури). Найпоширенішим способом термінотворення є використання морфем ханча, які забезпечують стислий вираз складних понять.

Дискурс — це термін, який охоплює одночасно мовлення, ситуацію, учасників і контекст. У лінгвістиці дискурс розглядають як мовлення в конкретному контексті, систему знань усередині наукових галузей або процес передачі інформації з урахуванням контексту. Дискурсологія — це окрема лінгвістична дисципліна, яка досліджує текстові, соціальні й психологічні аспекти дискурсу. В. І. Карасик розмежовує дискурс на особистісно (побутовий, буттєвий) та статусно орієнтований.

Юридичний дискурс — це форма інституційного дискурсу, що реалізується в межах правової комунікації. Йому притаманні чітка мета, визначені ролі комунікантів та структурована мовленнєва взаємодія. Виділяють законодавчий, усний судовий, письмовий судовий, адвокат-клієнт та освітньо-правовий види. Сьогодні закон дедалі більше пов'язується з моральними, політичними й економічними аспектами, що спричиняє появу міждисциплінарних правових галузей.

У XX ст. Південна Корея пережила стрімкий розвиток права на тлі загальнонаукового поступу: юридична наука поступово переходить від ізоляціоністської моделі до відкритої, гнучкої системи, яка враховує взаємозв'язок права з іншими сферами, а юридичний дискурс розширюється та включає дедалі більше неоднозначних і складних тем. Сучасне право перебуває в умовах постійного тиску змін. Корейська юридична мова формувалася під впливом історико-культурних і мовних чинників і демонструє схильність до запозичень (семантичних, графічних, фонетичних), гібридних утворень та систематичного використання сино-корейської лексики.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОСИСТЕМИ СУЧАСНОГО КОРЕЙСЬКОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Лексико-семантична класифікація юридичних термінів

Як уже було зазначено вище, юридичні терміни як складова частина спеціалізованої мови права вирізняються високою точністю, системністю та прагненням до однозначності. Їх дериваційні особливості і суспільний характер дозволяють створювати понятійні структури, що уможлиблюють поділ юридичної термінології за певними критеріями. [Бабич, Баранова 2012] У корейськомовному юридичному дискурсі лексико-семантична класифікація термінів дозволяє систематизувати лексику за тематичними сферами права, а також за характером їхнього значення.

Лексико-семантична класифікація юридичних термінів — це групування правничої лексики за галузями права (цивільне, кримінальне, адміністративне тощо) та семантичними характеристиками (моносемічні та полісемічні).

Фундаментальними галузями права, тобто тими, які містять у собі базові норми та слугують основою для інших — більш конкретних або комплексних — галузей, вважаються конституційне, цивільне, адміністративне та кримінальне. [«Загальна теорія права» 2015, с. 151]

Конституційне право — це система правових норм, що регулюють основні юридичні положення, правовий статус громадян та організацію влади. До термінів конституційного права належать основні права та поняття юридичних норм, інституційні структури та механізми правового захисту. Приклади наведено у табл. 2.1.1.

Терміни	Основні значення
헌법	конституція
국가기관	державний орган
주권	суверенітет

Таблиця 2.1.1. Терміни конституційного права.

Цивільне право — це система правових норм, що регулюють майнові та пов’язані із ними немайнові відносини, а також захищає особисті права суб’єктів. До термінів цивільного права належать поняття, пов’язані із власністю, договорами та зобов’язанням. Приклади наведено у табл. 2.1.2.

Терміни	Основні значення
계약	договір
부동산	нерухомість
소유권	право власності
유산	спадщина
보험계약자	страхувальник

Таблиця 2.1.2. Терміни цивільного права.

Адміністративне право — це система правових норм, що регулюють суспільні відносини, діяльність органів виконавчої влади та застосування адміністративної відповідальності за правопорушення. Приклади наведено у табл. 2.1.3.

Терміни	Основні значення
행정기관	виконавча влада
고의	умисел
면허	дозвіл, ліцензія
강제집행	примусове виконання

Таблиця 2.1.3. Терміни адміністративного права.

Кримінальне право — це система правових норм, що регулюють захист та міру покарання за злочини. До термінів кримінального права належать терміни,

що позначають злочини, покарання за них, суб'єктів злочину та ін. Приклади наведено у табл. 2.1.4.

Терміни	Основні значення
범죄	злочин
피해자	потерпілий
피고인	обвинувачений
구속	арешт, обмеження, стримування

Таблиця 2.1.4. Терміни кримінального права.

Семантична класифікація юридичної термінології ділить терміни на моносемічні (однозначні) та полісемічні (багатозначні).

Моносемічні терміни мають одне стає значення в межах юридичного дискурсу і є типовими для нормативних актів, для яких критичною важливою є точність. Приклади наведено у табл. 2.1.5.

Терміни	Значення	Тлумачення
변호사	адвокат	юрист, що надає професійну правову допомогу
민법	цивільне право	галузь права, що регулює майнові та особисті суспільні відносини
유언	заповіт	правовий документ, що містить у собі розпорядження дієздатного громадянина

		про його майно у разі смерті
--	--	------------------------------

Таблиця 2.1.5. Моносемічні юридичні терміни.

Полісемічні терміни мають кілька значень, що виникли внаслідок розширення значення або вживання його в різних юридичних підсистемах. Приклади наведено у табл. 2.1.6.

Терміни	Основні значення	Тлумачення
고소	скарга	звернення до поліції з метою поновлення прав і захисту інтересів
	цивільний позов	вимога потерпілого про відшкодування
소송	позов (у вузькому значенні)	звернення до суду з метою захисту прав
	судовий процес (у ширшому значенні)	зібрання сторін з метою вирішення претензій або конфліктів
처벌	покарання за злочин (кримінальне)	примус, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину
	санкція за порушення правил (адміністративне)	встановлення невігідних наслідків у разі порушення правила

Таблиця 2.1.6. Полісемічні юридичні терміни.

2.2 Особливості термінотворення в корейському юридичному дискурсі

Терміотворення в корейській юридичній мові має власні специфічні риси, що сформувалися під впливом історичних, мовних та культурно-правових чинників.

Як відомо, головним признаком впливу китайської мови є відповідне ієрогліфічне походження більшості юридичних термінів, що забезпечує високу семантичну точність та компактність вираження. Терміотворенню за допомогою слів китайського походження характерне використання складених іменників та формування термінів через використання афіксів.

Утворення термінів шляхом складання основ забезпечує легке розпізнавання значення юридичного терміну навіть без контексту, адже поєднує в собі попередньо відомі значення, уточнюючи їх. Приклади утворення юридичних термінів шляхом складання основ наведено у табл. 2.2.1.

Терміни	Значення термінів	Основи	Значення основ
행정처분	адміністративне стягнення	행정	адміністрація
		처분	стягнення
손해배상	компенсація шкоди	손해	шкода
		배상	компенсація
범죄사실	факт злочину	범죄	злочин
		사실	факт

Таблиця 2.2.1. Юридичні терміни, утворені шляхом складанням.

Як було зазначено вище, словотвірні афікси — префікси та суфікси — є продуктивним та надзвичайно поширеними засобами деривації у сино-корейській лексиці. Такі службові морфеми можуть додаватися до великої кількості основ, утворюючи багато похідних, що несуть у собі відповідне поняття, яке позначає ієрогліф. [진가민 2023, с. 82]

Деякі дослідники вважають, що у кожної галузі є властиві для неї афікси, тобто так звана «спеціалізація». При цьому такі афікси виступають як родові до термінів, що утворюються із їх використанням. Хоча спірним є питання про те, які морфеми можна вважати словотвірними афіксами, якщо одні і ті ж морфеми систематично використовуються для словотвору термінів, їх приналежність до суфіксальних або префіксальних морфем не «заперечується». При цьому дериваційні властивості афіксів обмежуються групою термінів, що їх і визначають [Ryzhkov 2013, с. 104-105] Підтвердження цієї теорії можна побачити у таблицях нижче, де як приклад наведено одні із найпоширеніших афіксів, що використовуються при словотворі юридичної термінології та несуть у собі відповідне пов'язане із галуззю значення.

Та спірним є не лише питання віднесення морфем до словотвірних, а й подальший поділ на префікси та суфікси, адже афіксам рідко властиве чітко визначене місце на початку чи в кінці слова. [Шестакова 2021, с. 81] До прикладу, морфема 법 може виступати як префікс у слові 법교육 («юридична освіта»), але й як суфікс у слові 국내법 («муніципальне право»). Отже, префіксальні чи суфіксальні характеристики морфем зазвичай проявляються у конкретних словах.

Важливо враховувати також те, що не всі афікси приєднуються до всіх основ, адже при словотворенні береться до уваги лексичне значення обох складових, що унеможлиблює безладну деривацію. [Урядова 2018, с. 200] Відповідно, складові слова повинні бути змістовно пов'язані, щоб утворити нову лексему.

Володіючи певними лексико-семантичними властивостями, термінологічні суфікси приєднуються що вихідних слів задля віднесення похідних від них термінів до певного класу понять. Ці властивості є особливо помітними у суфіксів, адже характер їх використання є систематичним. [Ryzhkov 2013, с. 105] У табл. 2.2.2 ми наведемо кілька поширених у юридичній терміносистемі суфіксів та приклади використання їх у похідних.

Суфікс	Значення	Приклади використання
권 (權)	право, влада	거부 — відмова => 거부권 — (право) вето 기본 — база, основа => 기본권 — основні права, основоположні права і свободи 선거 — вибори => 선거권 — виборче право
법 (法)	закон	국내 — вітчизняний => 국내법 — муніципальне право 노동 — праця => 노동법 — трудове право 시민 — громадянин => 시민법 — цивільне право
료 (料)	плата	과태 — недбалість => 과태료 — стягнення, штраф за невиконання зобов'язань 보험 — страхування => 보험료 — страховий платіж 임대 — оренда => 임대료 — плата за оренду
죄 (罪)	злочин	손괴 — пошкодження => 손괴죄 — вандалізм 절도 — крадіжка (як акт) => 절도죄 — крадіжка (як злочин) 비방 — наклеп (як акт) => 비방죄 — наклеп (як злочин)

Таблиця 2.2.2. Юридичні терміни із використанням термінологічних суфіксів.

Термінологічна суфіксація — один із найбільш продуктивних способів термінотворення в корейській мові. З наведених вище прикладів бачимо, що значення термінологічних суфіксів повністю відображається у семантичній структурі утворених термінів, а використання відповідних суфіксів сприяє

структуризації юридичної терміносистеми. «Спеціальне» значення, що відображається в суфіксах у межах певної галузі позитивно впливає на мотивованість новоутворених термінів.

Як можна побачити із табл. 2.2.3, префіксальному термінотворенню юридичної лексики властиві майже ті ж самі риси, що й суфіксальному.

Префікс	Значення	Приклади використання
가 (假)	тимчасовий, попередній, проміжний	결의 — резолюція, рішення => 가결의 — тимчасова резолюція 계약 — контракт => 가계약 — тимчасовий договір, попередній договір
	фальшивий	문서 — документ => 가문서 — підроблений документ
무 (無)	не, жодний	과실 — провина => 무과실 — відсутність провини 면허 — ліцензія, дозвіл => 무면허 — неліцензійний 권리 — право => 무권리 — позбавлення прав, безправність
재 (再)	знову	귀화 — натуралізація => 재귀화 — повторна натуралізація 기소 — обвинувачення, притягнення до відповідальності => 재기소 — повторне порушення справи 조사 — розслідування => 재조사 — переогляд

Таблиця 2.2.3. Юридичні терміни із використанням термінологічних префіксів.

Як бачимо, суфіксальний та префіксальний способи корейськомовного юридичного термінотворення є високопродуктивними завдяки повному відображенню відповідного значення у похідному слові та сприяють структуризації терміносистеми. [Ryzhkov 2012, с. 93]

Однак, у порівнянні із префіксальним, суфіксальний словотвір є значно поширенішим, що властиво не лише юридичній термінології, а й корейській мові загалом, що пов'язано із її аглютинативним характером. [Rhee 2021, с. 25] Це, у свою чергу, привело до поширення серед лінгвістів теорії, згідно з якою корейська є «правоядрою» мовою, тобто головний елемент слова знаходиться у правій його стороні, що, однак, суперечить дійсності: у словах префіксального способу словотвору уточнення змісту відбувається якраз за допомогою префікса. [Шестакова 2021, с. 61] До прикладу, у слові 무권리 уточнення змісту слова відбувається за рахунок префікса 무, що заперечує наявність прав.

Із наведених вище прикладів помітно, що морфологічне термінотворення за допомогою афіксів ієрогліфічного походження сприяє семантичній прозорості та функціональності терміносистеми, адже значення терміна зазвичай прямо впливає з його складників, що відповідає потребам точності юридичного мовлення та сприяє стандартизації.

Окрім суфіксального, префіксального та складеного словотвору, юридичній терміносистемі також характерні скорочення, що використовуються у правових документах, нормативно-правових актах, судовій практиці, а також у професійній юридичній комунікації. Будь-яка мова із алфавітною системою письма схильна до скорочень, проте, завдяки своїй неординарній системі об'єднання складів, утворення скорочень у корейській відбувається не за рахунок об'єднання перших літер слів чи відкидання окремих літер слова, а радше через такі ж об'єднання і відкидання окремих складів. [Bogowiak 2016, с. 135] Такий спосіб словотвору дозволяє значно скоротити об'ємні правничі

тексти зберігаючи при цьому відповідний діловий стиль, адже є офіційно затвердженими. У табл. 2.2.4 наведено типові приклади юридичних скорочень.

Терміни	Скорочення	Основні значення
민사법	민법	цивільний кодекс
대한민국 대법원	대법원	Верховний суд Республіки Корея
헌법재판소	헌재	Конституційний Суд
검찰청	검찰	прокуратура
피고인	피고	обвинувачений

Таблиця 2.2.4. Скорочення у юридичній термінології.

Період японської колонізації (1910-1945 рр.) теж здійснив свій значний вплив на формування корейської юридичної термінології. Причиною цього стало повне скасування корейських правничих інститутів та законів і введення натомість своїх япономовних установ. Тож, відповідно, мовна політика періоду японського правління вплинула на юридичний дискурс Кореї, привівши до подальшого введення та адаптації япономовних термінів до корейської лексичної системи мови. [Рижков 2005]

Хоч постколоніальний період у Кореї і характеризувався тенденцією до очищення мови від японізмів та запозичень за посередництвом японської, повністю позбавитися їх не вдалося. [Шестакова 2021, с. 41]

У табл. 2.2.5 наведено приклади запозичення юридичної лексики із японської терміносистеми.

Терміни корейською	Терміни японською	Основні значення
소송	訴訟 [сошьо]	судовий процес

변호사	辯護士 [бенгоші]	адвокат
민법	民法 [мінпо:]	цивільне право

Таблиця 2.2.5. Юридична термінологія японського походження.

Зі здобуттям незалежності Південна Корея почала підпадати під усе більший вплив США та західноєвропейських країн, що, у свою чергу, призвело до зростання кількості іншомовних, особливо англомовних, запозичень, а значний розрив у розвитку науки між країнами лише посприяв цьому. [Рижков 2005, с. 24-25]

Окрім того, значною мірою на утворення такого розриву між термінологічними словниками держав повпливало і вищезгадане очищення від слів японського походження. Запозичення англомовних термінів було на той час найпростішим способом заповнити ці новоутворені прогалини, проте це мало свої недоліки, пов'язані із відмінністю між корейською та англійською мовами, що виражалися у низькій продуктивності та мотивованості запозичених слів, а також надмірній їх кількості по відношенню до корейських термінів. [Шестакова 2021, с. 44]

Найбільш властивими запозичені юридичні терміни є для сфери міжнародного, фінансового та корпоративного права. Приклади поширених прямих запозичень наведено у табл. 2.2.6.

Терміни корейською	Терміни англійською	Основні значення
컨트랙트	contract	контракт
휴먼 라이츠	human rights	права людини
에비던스	evidence	доказ
플리 바겐	plea bargain	угода про визнання вини

Таблиця 2.2.6. Прямі запозичення термінів.

2.3 Проблема використання синонімічних афіксів

Незважаючи на всю практичність використання афіксів ієрогліфічного походження, постає проблема, що полягає у наявності синонімічних префіксів та афіксів, тож, при утворенні нового терміну, потрібно добре розуміти відтінок кожного із них, щоб точно передати суть поняття, яке несе в собі термін.

Далі ми розглянемо кілька таких синонімічних афіксів, їх значеннєві відтінки та конкретні приклад використання у юридичній терміносистемі.

1) Суфікси на позначення людини (관, 인, 자): 관 (官) несе у собі значення «людина, що виконує офіційні обов'язки», і використовується у словах 경찰관 («поліцейський» (як чиновник), 외교관 («дипломат», «чиновник дипломатичної служби»); 인 (人) — «людина відповідальна за щось», «особа, яка діє як» — вживається у таких термінах як 대리인 («повірений», «довірена особа»), 임대인 («орендодавець»), 자연인 («фізична особа»); 자 (者) — «людина, яка», «сторона», «особа», цей афікс виражає «пасивну» роль носія якостей — 대표자 («делегат», «представник»), 사용자 («наймач», «роботодавець»), 유언자 («заповідач», «спадкодавець»).

2) Суфікси на позначення грошової суми (금, 료/요, 비): 금 (金) несе у собі значення «гроші, що використовуються для», і використовується у словах 계약금 («перший внесок», «перший платіж»), 준비금 («резервний фонд», «надзвичайний фонд»), 전차금 («позика»); 료/요 (料) — «плата», «збір» — 과태료 («стягнення», «штраф за невиконання зобов'язань»), 보험료 («страховий

платіж»), 임대료 («плата за оренду»); 비 (費) — «витрати», «видатки» — 장의비 («видатки на похоронні послуги»), 예비비 («резервний фонд»), 필요비 («необхідні витрати»).

3) Префікси на позначення заперечення (무, 미, 부/불): 무 (無) несе у собі значення «відсутність», «позбавлення», і використовується у термінах 무과실 («відсутність провини»), 무면허 («неліцензійний»), 무권리 («позбавлення прав», «безправність»); 미 (未) «ще ні» — 미성년 («неповнолітній»), 미동시 («відсутність реєстрації»), 미송환 («невидача»); 부/불 (不) — «скасування», «відсутність», загальне заперечення чогось — 부동산 («нерухомість»), 불개입 («невторгнення», «нейтралітет»), 불기소 («скасування суду» (з причини невинуватості)).

Хоча подані вище афікси і несуть схоже значення, їх використання є чітко визначеним, адже кожен афікс несе свій смисловий відтінок, тож вони не можуть використовуватися взаємозамінимо.

2.4 Лексико-семантичні поля у юридичній терміносистемі

Як було уже зазначено в теоретичному розділі, лексико-семантичне поле утворюється внаслідок об'єднання взаємопов'язаних центральної та периферійних лексем, що входять у асоціативно-дериваційні відношення. Аналіз лексико-семантичних та семантичних полів дозволяє краще зрозуміти структуру й логіку побудови юридичної терміносистеми, виявити джерело формування термінів та ефективно перекладати й адаптувати правову інформацію.

У цьому підрозділі ми розглянемо кілька прикладів лексико-семантичних полів юридичної терміносистеми, проаналізуємо їх структуру та види

парадигматичних відношень у межах кожного поля, розподіливши кожен термін поля як той, що належить до однієї із його частин: ядра, що є центром лексико-семантичного поля, напівпериферії, що є наближеною до ядра, але не належить до нього, та периферії, що є віддаленою від ядра, але все ще входить до меж поля. Ядрами цих полів виступатимуть такі терміни як: 법 («право» як система), 법원 («суд») та 권리 («право» як повноваження).

У табл. 2.4.1. лексико-семантичне поле із центром 법 розбито на ядро, що складається з 1 терміну, напівпериферію, що складається із 4 термінів, та периферію, до якої належать 15 термінів.

Ядро	Напівпериферія	Периферія
법 — право	헌법 — конституційне право 민법 — цивільне право 형법 — кримінальне право 행정법 — адміністративне право	법원 — суд 재판소 — суд 판사 — суддя 변호사 — адвокат 입법 — законотворення 집행 - виконання (рішення) 고발 — повідомлення про злочин 고소 — скарга 소송 — судовий процес 위반 — порушення

		검찰관 — прокурор 불법 — незаконний 합법 — законний 판결 — вирок 제정 — ухвалення закону
--	--	---

Таблиця 2.4.1. Лексико-семантичне поле слова 법.

У наведеному вище прикладі лексико-семантичного поля бачимо таку структуру:

- ядро 법, що охоплює загальне поняття права;
- напівпериферія, що охоплює розгалуження сфери права;
- периферія, що охоплює більш конкретні поняття права, до яких входять різного роду установи, професії, діяння та процеси, пов'язані із поняттям права та окремими його галузями.

Отже, лексико-семантичне поле переходить від ядра, що є центральною темою лексико-семантичного поля, до близьких пов'язаних із ним понять, і все більше розгалужується на віддалені, але все ще пов'язані із ядром, більш конкретні та властиві окремим галузям чи практикам права поняття.

Усередині поля проглядаються також різного роду парадигматичні відношення:

- ієрархічні, або гіперо-гіпонімічні: вертикальний зв'язок між загальним поняттям 법 («право»), що є ядром поданого лексико-семантичного поля, та його галузями, що належать до напівпериферії — 헌법, 민법, 형법 та 행정법;

- супідрядні: видові поняття 헌법, 민법, 형법 та 행정법 як галузі права належать до одного і того ж родового поняття;
- синонімічні: 재판소 та 법원 обоє означають «суд», проте 재판소 використовується в історичному контексті або коли мова йде про міжнародні установи, тоді як 법원 вживається для позначення сучасної судової установи;
- антонімічні: 변호사 («адвокат») та 검찰관 («прокурор»), а також 합법 («законний») та 불법 («незаконний»).

Як бачимо, у лексико-семантичному полі слова 법 існують різноманітні нелінійні відношення, що вказують на схожість або відмінність понять, що позначають терміни поля, а також на родо-видові, що характеризують ядро як термін, що охоплює в собі поняття периферії, виконуючи роль гіпероніма у цій гіпер-гіпонемічній групі.

У табл. 2.4.2 бачимо наступний приклад лексико-семантичного поля із центром 법원, що складається з 1 ядра, напівпериферії, до якої входять 6 термінів, та периферії, до якої належать 11 термінів.

Ядро	Напівпериферія	Периферія
법원 — суд	판사 — суддя 재판 — судовий розгляд 판결 — вирок, рішення 소송 — судовий процес 피고인 — обвинувачений	인권 — права людини 권리 — право 구속 — арешт 배상 — відшкодування 고소 — скарга

	원고 — позивач	항소 — апеляція 처벌 — покарання 조정 — медіація 제소 — подання позову 법치주의 — верховенство права 공정성 — неупередженість
--	--------------	---

Таблиця 2.4.2. Лексико-семантичне поле слова 법원.

Проаналізувавши подану вище таблицю, можемо дати таку характеристику її елементам:

- ядро 법원, що позначає суд як орган, що здійснює правосуддя;
- напівпериферія, до якої входять терміни, що позначають поняття прямих учасників суду, прийнятих в процесі правосуддя рішень та самого процесу правосуддя, і є пов'язані з діяльністю суду, але не позначають саму інституцію;
- периферія, що містить слова, які відображають різноманітні аспекти правосуддя, наслідки судової діяльності та ширші поняття, що не є обов'язково прив'язаними до суду, але у відповідному контексті належить до лексико-семантичного поля терміну 법원 («суд»).

Отже, як і в минулому прикладі, бачимо, що напівпериферія та периферія пов'язані із поняттям, яке позначає ядро лексико-семантичного поля, водночас терміни периферії не в будь-якому контексті несуть значення, напрями пов'язане із судом.

Тепер розгляньмо деякі парадигматичні відношення в межах поля на конкретних прикладах з таблиці:

- синонімічні: у поданому лексико-семантичному полі терміни **고소** («скарга») та **제소** («подання позову») обоє містять у собі поняття ініціації справи, але мають певну відмінність, що полягає у галузі використання конкретного терміна;
- антонімічні: **원고** та **피고인** позначають поняття «позивач» та «обвинувачений» відповідно, що позначають протилежні сторони в суді.

У табл. 2.4.3 проведемо аналіз наступного прикладу лексико-семантичного поля із центром **권리**, що складається з 1 ядра, напівпериферії із 3 термінів та периферії із 5 термінів.

Ядро	Напівпериферія	Периферія
권리 — право	인권 — права людини 소유권 — право власності 선거권 — виборче право	투표 — голосування 차별 — дискримінація 책임 — відповідальність 정치 — політика 자유 — свобода

Таблиця 2.4.3. Лексико-семантичне поля слова **권리**.

Проаналізувавши наведену вище таблицю, можемо зробити наступний висновок про структуру лексико-семантичного поля слова **권리**:

- до ядра належить термін **권리**, що означає «право», тобто влада чи повноваження щось робити або висувати вимоги до інших;
- слова в напівпериферії мають тісне семантичне відношення до поняття «права», несучи в собі зміст видів права: людини, власності або ж виборче;

- периферія складається із понять, що так чи інакше пов'язані із поняттям права, проте не є його прямими синонімами: 투표 («голосування») являє собою реалізацію громадянського права, 차별 («дискримінація») — обмеження прав за певною ознакою, 책임 («відповідальність») у відповідному контексті може нести в собі зміст наслідку реалізації права, 정치 («політика») — діяльність, що пов'язана зі сферою реалізації прав, а поняття 자유 («свобода») напряду пов'язане із правом людини на реалізацію власних інтересів, бажань та цілей.

Отже, від ядра до напівпериферії зв'язок понять із центральним словом — 권리 — слабшає, проте все ще спостерігається. На відміну від минулих двох лексико-семантичних полів, центр цього має виражену полісемантичність та загальність, тож навіть у межах юридичного лексико-семантичного поля утворює зв'язок із багатьма поняттями, що характеризують різні аспекти людських прав та свобод.

Як і в межах інших полів, всередині наведеного вище лексико-семантичного поля простежуються різноманітні парадигматичні зв'язки між термінами:

- ієрархічні: термін 권리 є родовим для термінів периферії (인권, 소유권, 선거권), кожне з яких позначає видове поняття терміну «право»: права людини, право власності та право голосу відповідно;
- супідрядні: із наведених вище зв'язків випливає, що терміни 인권, 소유권 та 선거권 є супідрядними по відношенню до спільного гіпероніму 권리.

2.5 Частотний аналіз юридичних термінів у текстах

Для частотного аналізу використання юридичної термінології як приклад візьмемо Конституцію Республіки Корея. У табл. 2.5.1 наведемо список із 10 найбільш вживаних у тексті конституції юридичних термінів та проведемо загальний аналіз цілого документу, що складається із преамбули, 130 статей і доповнень.

Терміни	Основні значення	Частота вживання
법률	закон	127
대통령	президент	78
국가	державна	56
국회	національні збори	54
국민	нація	51
헌법	конституція	30
정부	уряд	19
임명	призначення (на посаду)	19
권리	право	19
국무총리	прем'єр міністр	18

Таблиця 2.5.1 Частотний аналіз Конституції Республіки Корея.

Із наведеної вище таблиці можемо помітити, що найбільш частотними є центральні поняття, пов'язані із законом, законодавством, органами влади та правами. Термін **법률** («закон») 127 разів вжито у тексті Конституції Республіки Корея у різних синтагматичних зв'язках із іншими частинами речення із відповідними граматичними частками. Із досить великим відривом, проте все ще

зі значною частотою вживання (78) друге місце посів термін 대통령 («президент»), що напряду пов'язано із характером обраного тексту та формою правління Республіки Корея: таке частотне використання цього терміну зумовили роль конституції як державного документу, що визначає устрій, порядок, функціонування органів влади, виборчу систему, права та обов'язки, а також президентська форма правління держави. Очевидним є і таке значне вживання термінів 국가, 국회 та 국민 — «держава», «національні збори» та «нація».

Наступною характерною рисою проаналізованого документу, яку слід виділити, це часте використання термінів, що містять у собі частини, здатні функціонувати як окремі слова. Нижче ми проаналізуємо найчастотніші такі випадки:

- 국/國 (309) — «держава», «країна» — також зустрічається у великій кількості слів, серед яких найчастіше звучать 국가 («держава»), 국가기관 («державна установа»), 국군 («національна армія»), 국무위원 («державний міністр»), 국무총리 («прем'єр міністр»), 국민 («нація»), 국회 («національні збори»), 국회의원 («член Національних зборів»), 대한민국 («Республіка Корея») та ін., адже конституція є основним державним документом;
- 법/法 (270) — «закон», «право», «законодавство» — використовується у цілому ряді термінів, таких як: 국내법 («муніципальне право»), 국제법 («міжнародне право»), 군사법원 («військовий трибунал»), 대법관 («суддя Верховного суду») та багатьох інших, що тісно пов'язано із правничим характером аналізованого тексту;

- 판/判 (54) — «суд», «судити» — можна зустріти у таких термінах як: 재판 («суд»), 군사재판 («військовий суд»), 심판 («рішення (суду)»), 재판관 («суддя»), 헌법재판소 («Конституційний Суд») та ін., адже саме через суд та правосуддя громадяни реалізують свої права;
- 선/選 (47) — «вибори» — 선거 («вибори»), 선출 («вибори»), 당선자 («успішний кандидат» — переможець виборів) та інші слова, що тим чи іншим чином пов'язані із голосуванням за кандидата на ту чи іншу посаду.

Висновки до другого розділу

Відповідно до лексико-семантичної класифікації юридичних термінів у корейськомовному дискурсі, їх може бути поділено за галузями права (конституційне, цивільне, адміністративне, кримінальне) та за семантичними ознаками – на моносемічні (однозначні) й полісемічні (багатозначні). Галузевий поділ демонструє тематичну спеціалізацію термінів, тоді як семантична класифікація виявляє різницю у значеннях залежно від контексту.

Особливості термінотворення в корейській юридичній мові сформувалися під впливом історичних, мовних і культурно-правових чинників. Основним джерелом юридичної лексики є китайське ієрогліфічне походження, що забезпечує компактність і точність термінів. Найпоширенішими способами творення термінів є складання основ, суфіксація, префіксація та скорочення. Поширеними є також терміни японського походження та англомовні запозичення.

У цьому розділі було окреслено також проблему синонімічності афіксів у корейському юридичному термінотворенні. Розглянуто три групи синонімічних афіксів: суфікси на позначення особи (관, 인, 자), суфікси на позначення грошових сум (금, 료/요, 비) та префікси заперечення (무, 미, 부/불). Незважаючи на схожість значень, використання афіксів є контекстуально та семантично

обумовленим. Вони не є взаємозамінними, адже кожен з них має власну функціональну специфіку та вузьке семантичне навантаження, що особливо важливо в юридичній мові.

Було проаналізовано лексико-семантичні поля трьох ключових юридичних термінів — 법 (право як система), 법원 (суд) та 권리 (право як повноваження) — з метою виявлення структури, внутрішніх зв'язків та особливостей функціонування лексико-семантичних зв'язків у межах корейської юридичної терміносистеми. Було структуризовано елементи кожного поля, а також виявлено типи парадигматичних відношень: ієрархічні (гіперо-гіпонімічні), супідрядні, синонімічні та антонімічні.

Розділ було завершено частотним аналізом юридичної термінології на основі тексту Конституції Республіки Корея, що дозволило виявити ключові закономірності вживання юридичних термінів у фундаментальному правовому документі держави. Він дозволив ефективно виявити найбільш значущі юридичні поняття і зрозуміти структуру правового дискурсу та лінгвістичні особливості юридичних текстів.

ВИСНОВКИ

У нашій роботі ми проаналізували корейськомовний юридичний дискурс, зосередившись на його лексико-семантичних аспектах. У першому розділі було встановлено способи словотвору, проведено аналіз такого розліду мовознавства як лексикологія, а також ряду понять: «термін», «термінологія», «терміносистема» та «дискурс». Було також досліджено класифікацію термінів у корейській мові, специфіку юридичного дискурсу та особливості корейськомовного юридичного дискурсу.

У результаті теоретичних досліджень було з'ясовано, що у Кореї, як у держави, що порівняно недавно змінила свою політику стосовно зовнішнього світу, під впливом історико-культурних і мовних чинників сформувалися свої характерні риси в межах як термінологічної системи загалом, так і в межах суто юридичного дискурсу, що проявляється у їх походженні, а також словотворчій та морфологічній структурах.

У практичному розділі було досліджено особливості термінотворення в корейському юридичному дискурсі та проблему використання синонімічних афіксів при словотворі юридичної термінології у корейській мові, визначено основні лексико-семантичні типи юридичних термінів у сучасній корейській мові, проаналізовано лексико-семантичні поля у юридичній системі та проведено частотний аналіз юридичних термінів.

Під час аналізу класифікації юридичної термінології у корейській мові на конкретних прикладах, нам вдалося виділити основні типи: за галузями права — чотири основні (конституційне, цивільне, адміністративне, кримінальне), а за семантичними ознаками — два (моносемічні й полісемічні). У наступному підрозділі ми виділили основні типи термінотворення юридичної лексики, притаманні корейськомовному дискурсу, і виявили, що більша частина правничої термінології має китайське ієрогліфічне походження, а найпоширенішими способами творення термінів є складання основ, суфіксація, префіксація та скорочення, привівши відповідні часто використовувані у

дискурсі приклади для кожного способу словотвору відповідно. Ми також виявили, що значну частину термінів займають слова японського походження та англомовні запозичення. Після цього нами було досліджено проблему синонімічності афіксів у корейському юридичному термінотворенні на прикладі трьох груп: двох суфіксальних та одного префіксального. Під час подальшого аналізу лексико-семантичних полів трьох ключових юридичних термінів — 법, 법원 та 권리, нами було виявлено структури, внутрішні зв'язки та особливості функціонування лексико-семантичних зв'язків у межах корейської юридичної терміносистеми. Було структуризовано елементи кожного поля, а також виявлено типи парадигматичних відношень. Аналіз лексико-семантичних полів дозволив глибше зрозуміти структуру юридичної терміносистеми корейської мови, способи категоризації правових понять та специфіку взаємозв'язків між термінами, що сприяє точнішому перекладові, адаптації правових текстів та кращому засвоєнню юридичної лексики. Під час частотного аналізу юридичної термінології на основі тексту Конституції Республіки Корея нами було виявлено ключові закономірності вживання юридичних термінів у фундаментальному правовому документі держави: найчастотнішими виявилися терміни, що відображають структуру влади, право як систему та ключові суб'єкти конституційного процесу; переважна більшість термінів — ієрогліфічного походження; ряд морфем виявився особливо активним у словотворі юридичних термінів: 국/國 (309), 법/法 (270), 판/判 (54) та 선/選 (47).

Отже, у ході нашої роботи було досягнуто всіх поставлених завдань та виявлено лексико-семантичні особливості сучасного корейськомовного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Д. О., Баранова С. В. Проблема вивчення юридичного дискурсу в сучасній лінгвістиці. 2012. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14057852.pdf>
2. Баранова В. Лексико-семантичний спосіб словотворення: метафоризація ойконімів. Українська мова і література в школі. 2024. С. 64.
3. Громко Т. В. Особливості лексико-семантичної парадигми моноговіркового лінгварію. Вчені записки Таврійського Національного університету імені В. І. Вернадського. 2024. Т. 35 (74), № 3. Частина 1. URL: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.1/03>.
4. Грещук В. Словотвір у текстотворенні. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2019. № 70. С. 44. URL: <https://doi.org/10.30970/vpl.2019.70.9755>.
5. Дашкова К.В. Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. 2020. Вип. 33. С. 57
6. Денисовець І. Становлення та розвиток термінів на означення способів словотворення в українській дериватології. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Т. 4, № 56. С. 37.
7. Деркач К. О. Юридична термінологія сучасної корейської мови : курсова робота. Київ, 2023. 40 с.
8. Загальна теорія права : підручник / за ред. М. І. Козюбра. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
9. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : Дон., 2012. Т. 1 : А-Й. 402 с.
10. Книшенко Н. П. Наукова рецепція понять «термінологія» і «термінологічна система» (на матеріалі термінології дорожньо-будівельної галузі). Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2014. № 791. С. 57

11. Кобякова І. К. Поверхнева та глибинна структури текстів: типологічні аспекти. Вісник СумДУ. Серія «Філологія». 2008. № 1. С. 36.
12. Коваль Н. Є. Інтердискурс у юридичному дискурсі. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2014. № 2. С. 70.
13. Лісовий В. С. Енциклопедія Сучасної України / за ред. І. М. Дзюба. Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2007. URL: <https://esu.com.ua/article-24374>.
14. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
15. Мізецька В. Я. Лексико-семантичне поле як один із способів систематизації мови. Актуальні питання філології та журналістики. 2024. Т. 35 (74), № 1. Частина 2. С. 275. URL: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.2/43>.
16. Нечипоренко Є. В. Українська лінгвістична термінологія: семантичні та словотвірні відношення : бакалаврська робота. Київ, 2024. 52 с.
17. Пак А. Лексикологія та фразеологія корейської мови : навч. посіб. Київ : Яроченко Я. В., 2024. 146 с.
18. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник. 3-тє вид. Тернопіль : НАВЧ. КН. — БОГДАН, 2000. 248 с.
19. Рижков А. Г. Екстралінгвістичні чинники формування та розвитку правничої термінології в корейській мові. Мовні і концептуальні картини світу. 2005. Vol. 15.
20. Рижков А. Г. Іншомовні запозичення у термінології сучасної корейської мови (на прикладі терміносистеми права). Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2005. № 10. С. 24–25.
21. Ситник І. В. Дискурс в сучасній лінгвістиці. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2020. Т. 2, № 46. С. 123. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2020.46-2.30>.
22. Сільнича Н. А., Коваленко К. Г. Словотвір як мовознавча дисциплїна. ВІСНИК ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія». 2012. Т. 11, № 4 (36). С. 235.

23. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за ред. І. К. Білодід. Київ : Орд. Труд. Червон. Прапора Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР, 1973. 438 с.
24. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика : підручник/ А. К. Мойсієнко, О. В. Бак-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ : Знання, 2010. 270 с.
25. Титаренко А. А. Лексико-семантичний спосіб продукування урбанонімів. Філологічні студії. 2016. № 14. С. 119.
26. Томашенко А. Сучасний воєнний дискурс: семантика та прагматика медіа : бакалаврська робота. Київ, 2023. 59 с.
27. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.
28. Томчаковська Ю. О. Дискурсологія: напрями і завдання (теоретичний огляд). Записки з романо-германської філології. 2021. № 1 (46). URL: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2021.1\(46\).234404](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2021.1(46).234404).
29. Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : "Укр. енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
30. Урядова В. Д. Характер семантичної сполучуваності словотвірних афіксів у корейській, російській та англійській мовах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2018. №1(69), ч. 2. С. 200.
31. Ускова Т. О., Карабітська Н. О., Ель Кассем О. В. Словотворення як проблема перекладу з англійської/німецької мови на українську. Вчені записки Таврійського Національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2024. Т. 35 (74), № 1. С. 260. URL: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/44>.
32. Шестакова О. В. Морфологічний спосіб творення лінгвістичних термінів корейської мови. Вчені записки Таврійського Національного університету імені

- В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2020. Т. 31 (70), № 2. Ч. 4. С. 111–112.
33. Шестакова О. В. Особливості класифікації корейських двоскладових лінгвістичних термінів сіно-корейського походження. *Science and education a new dimension. Philology*. 2021. Т. IX(74), № 251
34. Шестакова О. В. Структурно-семантичні та функціональні особливості лінгвістичної термінології сучасної корейської мови : дисертація. Київ, 2021. 227 с.
35. Borowiak A. On some properties of acronyms used in korean. *International Journal of Korean Humanities and Social Sciences*. 2016. Vol. 2. P. 135. URL: <https://doi.org/10.14746/kr.2016.02.07>.
36. Rhee S. *Linguistic Forms at the Border of Lexis and Grammar: Grammaticalization of Adpositions across Languages*. Seoul : Global Contents, 2021. P. 25.
37. Ryzhkov A. Prefixing as a tool for the creation of legal terms in Korean: aspects of translation into Russian and Ukrainian. *East European & Balkan Studies*. 2012. Vol. 32. P. 93.
38. Ryzhkov A. Terminological suffixing and derivation of Korean legal terms: aspects of translation into Russian and Ukrainian. *East European & Balkan Studies*. 2013. Vol. 36. P. 104–105.
39. 박은정. 법담론의 전환기적 특성. *법철학연구*. 2024. 제 27 권, 제 2 호: 7~28.
40. 송철의. 어휘 자료 처리를 위한 파생접사 연구. 국립국어연구원, 2001. P. 124.
41. 엄태경. 한국어 전문용어의 어휘·형태적 연구. 박사학위논문. 2019. P. 182.
42. 정채연. 포스트휴먼 법담론: 탈근대적 인간의 법적 수용을 위한 시론적 연구. *안암법학 : 안암법학회*. 제 54 호, 2017. P. 1

43. 진가민. 한국어 비즈니스 전문 용어 선정 및 전략 기반 교수 방안 연구. 한국외국어대학교 대학원. 2023. P. 82.
44. 한민. 한·중 신어 조어법 대조 연구. 조선대학교 대학원, 2020. P. 72.
45. 홍순애. 1950년대 대중잡지 『아리랑』의 법담론 구성과 매체전략. 대중서사연구. 제 29권 3호. P. 353-354. URL: <https://doi.org/10.18856/jpn.2023.29.3.011>.